

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

68. An quis teneatur ad correctionem, quando proximus delictum non cognoscit? Et dubitatur, utrum peccata, quæ quis ignoranter committit, subsint præcepto correctionis? Attendant Prælati, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

De Correctione Fraternali. Res. LXVII. & c. 321

non precipitur, ut habeatur talis pro ethnico, nisi quando Ecclesiam non audierit: Ergo si Ecclesiam audierit, neque est excommunicandus, neque alia poena plerumque. Secundum autem dictum suum (scilicet id licere, quando quis est incorrigibilis) probat Sotus ex illo: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.*

3. Secunda opinio est Caietani in 2. 2. *quest.* 33. *art.* 8. in fine, qui contra videtur sentire, quod erit quidem id licitum, si spes sit fore ut reus per poenas eiusmodi legales tandem corrigatur: illicitum autem si non sit spes correctionis, nisi, inquit, peccatum esset quoque perniciosum aliis. Videtur namque Caietanus non solum velle, quod cum non est spes correctionis, & peccatum aliis non nocet, sit illicitum procedere contra reum, ut fratrem tantum denunciatum (in quo sensu Caietano Sotus etiam assentitur loco cit. id enim certum est) sed quod neque id liceat transeundo ex via correctionis fraternae ad viam iudicalem: Idque propterea quia cum tota res fuerit primò incepta ex charitate, propter bonum particulare ipsius fratris; ibi profusus erit cessandum, ubi cessat spes emendationis ipsius, ut argumentatur Caietanus.

4. Tertiam sententiam ex Bañez docet Valentia tom. 3. *disp.* 4. *quest.* 9. *punct.* 5. & consistit in duobus dictis. Primum, quando liceret procedere via iudiciali propter exemplum aliorum, vel bonum commune, non interveniente correptione fraternali, licet etiam ea interveniente, quia virtus charitatis cuius actus est correptio, non praedicit virtuti iustitiae, ad quam pertinet ille processus iudicialis. Ergo si est licita actio iustitiae sine illa charitatis, erit etiam licita cum illa.

5. Secundum in duobus casibus non modò esse licitum, quod dictum est in praeced. dicto, verum etiam esse debitum. Primus est, quando oporteret denunciare iuridicè crimen, aut de illo inquirere, ut si esset perniciosum Reipublicae: secundus, quando esset spes fore ut per processum iudicalem corrigatur quoque delinquens; tunc enim charitas, per quam est institutus processus correptionis, imperat iustitiae ut processum iudicalem inchoet, quo obtinetur finis charitatis, qui est emendatio proximi. Et haec tertia sententia videtur valde probabilis, & praeferenda ceteris. Et ideo illam etiam docet Filiuc. tom. 2. *tr.* 28. c. 7. n. 164.

RESOL. XLVII.

An Rector vel Prior alicuius Collegij, seu domus peccet manifestando Provinciali, vel Generali delictum occultum, si ipse potest absque tali manifestatione fratrem emendare? Ex p. 7. tractat. 3. Resol. 48.

§. 1. Videtur affirmativè respondendum, ne Provincialis ignarus delictorum fratris exponat illum aliis similibus, vel graavioribus committendis. Hanc sententiam probabilem putat Casus Palaus tom. 1. *tract.* 6. *disp.* 3. *punct.* 11. *num.* 6. Si enim probabile esse diximus in materia detractionis revelare peccatum vni, vel duobus viris grauib, qui magis prodese possunt, quam obesse, non fore peccatum mortale, etiam si ex levitate, & loquacitate reveletur; à fortiori probabile erit, quando ex recto sine manifestatur, & ex alia parte non levis convenientia intercedit.

2. Verum his non obstantibus contrarium tenet Palaus loco cit. quia, ait ille ex affirmativa sententia ostium aperitur manifestandi pluribus delictum com-

missum, probabilis existimò non licere Provincialem moneri: nam si solum ob maiorem securitatem à recidivo, & non ob necessitatem, quae appareat, licet monere: etiam licebit monere quemlibet superiorem immediatum, quem delinquens habeat, & Provinciale sequentem, cum tunc securior erit delinquens à recidivo, quod quidem non est concedendum.

3. Et ideo Trullench. in *Dical.* tom. 1. *lib.* 1. c. 5. *dub.* 16. *num.* 1. sic ait: Peccat etiam superior immediatus Collegij, si quando potest se solo delinquentem à reincidencia praecavere, delictum Provinciali manifestat, quia absque illa manifestatione poterat lucrari proximum.

RESOL. LXVIII.

An quis teneatur ad correctionem, quando proximus delictum non cognoscit?

Et dubitatur, utrum peccata, quae quis ignoranter committit, subsint praeccepto correctionis?

Attendant Praelati, & Confessarii, & in aliquo casu etiam privati, & valde in mente, & promptu teneant omnia, quae deducuntur ex doctrina huius Resolutionis, & sequentis, quae sunt valde notanda, & sapientis in praxi contingentia. Ex p. 7. tr. 3. Resol. 18.

§. 1. Respondeo quod si id procedat ex ignorantia vincibili, & culpabili, clarum est te obinde excusari non posse, cum illa ignorantia non excuset proximum à peccato. At si ex ignorantia invincibili legem transgrediaris, plures Doctores docent te obligatum non esse. Qua ratione dicunt nullam esse obligationem monendi comedentes carnes die veneris, vel non audientem Missam die festo, si ignorantia invincibili praeccepti laborant. Tum quia proximus non est absolute in statu spiritualis miseriae, cum non peccet, tum etiam quia praecceptum correctionis est de peccato proximi, iuxta illud, si peccaverit in te. Ergo ubi non adest peccatum, non est obligatio, & ita tenet loquens de ignorantia iuris positivi, Bañez, *dub.* 3. *quest.* 33. *art.* 5. Navarr. c. 24. *num.* 12. & 13. & Valent. *disp.* 3. *quest.* 10. *part.* 2. §. cum tamen. Villalobos *tract.* 4. *difficult.* 4. *num.* 6. Bonac. *disp.* 3. de Charitate, *quest.* 4. *part.* 7. n. 10. De qualibet ignorantia id affirmat, modò non vergat in graue detrimentum ipsius delinquentis, vel tertij, neque obligatus sit ex officio.

2. Sed hanc sententiam non admittit P. Lorca in 2. 2. *D. Thoma, questione* 33. *articulo quinto, sect.* 3. *disp.* 41. *numero* 14. ubi sic ait. Dubitari solet, utrum peccata, quae quis ignoranter committit, subsint praeccepto correctionis? Et sermo est, cum intervenit ignorantia inculpabilis, nam si ignorantia culpabilis sit, quae non excusat à peccato, non potest esse discrimen inter haec & alia peccata. Navarr. *ubi supra*, & super *cap. Si quis autem, de penitentia, dist.* 7. *num.* 71. docet, non esse praecceptum, haec peccata corrigere, quia sic agens penitus excusatur à culpa. Et quamvis videatur loqui de peccatis, quae sunt ignorantia invincibili iuris positivi, sed verè generatim loquitur de ignorantia cuiuscumque iuris; nam ratio qua vitur, probat de omnibus. De iis verò, quae sunt ignorantia iuris positivi, speciatim id docet Bañez *dub.* 3.

3. Sed verior est sententia Antonini 2. *part.* *titul.* 9. §. 4. Sylvest. *verbo* *Correctio, dub.* 10. Angeli *eodem verbo, num.* 6. afferentium, ea quae natura sua peccata sunt, licet propter ignorantiam cuiuscumque iuris vel facti excusentur à culpa, materiam esse correctionis.

Sup. hoc supra in Res. 31. §. 1. & infra in §. D. xi. huius Res.

rectionis. Hæc sententia imprimis indubita est de Prælati, & iis, quibus quocumque titulo inest obligatio docendi, & instruendi alios; in quibus comprehenditur Confessarius, qui huius generis ignorantias tenetur amovere à penitentibus, vt fert communis sententia in tractatu de confessione. De his verò, & omnibus vniuersim probatur primò. Quia ignorantia ipsa malum est & miseria, quam vera charitas expellere tenetur. Secundò, Quia actus ipse deficiens est, & malus in seipso, & quamuis excusetur ignorantia, aliquod malum materialiter saltem inducit. Cæterum, hæc obligatio arctior erit illis, quibus ex officio incumbit docere; arctior erit, & omnino irrefragibilis, si ex peccato, vel alio facto, quod ignorantem fit, oriatur aliquod nocuum spirituale, aut temporale ipsius qui peccat, vel alterius, vel Reipublicæ.

Sup. hoc in
Ref. seq. § 1.
& 2. Sed le-
ge eam per
totam.

4. Veruntamen hæc sententia temperanda, vt solum sit præceptum corripiendi ignorantem, quando ex correptione eius utilitas speratur, & non potest timeri aliud genus damni ipsius, aut alterius, puta scandalum, vel quia quod ignoranter facit, nihilominus faciet, postquam nouerit esse peccatum; quoniam incommodum ignorantia, & materialis peccati, quod à culpa excusatur, minoris momenti est, quam quodcumque aliud certum nocuum animæ, aut corporis. Et idè Innocentius III. in cap. Quia circa, De consanguinitate, præcepit, vt qui bona fide contraxerant matrimonium in gradu prohibito, nec admonerentur erroris, nec separarentur; quia id sine magno scandalo fieri non poterat. Si verò ex illa ignorantia ultra actum ipsum oritur aliquod detrimentum, & ex admonitione timeri etiam possit: eligendum est quod prudentis arbitrio minus apparuerit. Hinc vsq. Lorca.

5. Et idè ego puto adhibendam esse correptionem, quando quis peccat ex ignorantia inuincibili iuris, tam naturalis, quam positum, si speretur fructus; secus, si non speretur fructus.

6. Prima pars probatur, quia hæc ignorantia est graue malum Proximi, quod quisque prudens vellet à se auerti, & quod etiam quisque quantum potest, tenetur euitare: nam quisque tenetur discere scitu necessaria ad rectè viuendum: cognitio autem talis iuris est necessaria ad rectè viuendum; vt magis patebit ex dicendis.

7. Probatur secundò, quia hanc ignorantiam consequuntur graua mala. Primò peccata materialia, quæ multum dedecent naturam humanam, maximè quando sunt contra Ius naturæ. Secundò, periculum ne talis tandem etiam formaliter peccet, quando hæc ignorantia incipiet ei esse inuincibilis. Nam propter assuetudinem liberè eiusmodi actus committendi, postquam incipiet de eorum malitia dubitare, difficulter ab iis abstinere; atque ita vel ex effectu circa tales actus, aut quia fortè pudebit ab aliis discere veritatem, atque ita suam fateri ignorantiam, perseverabit in antiqua inscitia & consuetudine, cum graui animæ damno. Tertio, quia sæpè est periculum scandali: facile enim contingit talem similia facere coram aliis, qui eius exemplo, vt similia faciant, petrahentur. Quarto, quia honor Dei obligat me, vt quantum commode possunt, vitent etiam peccata materialia, tam in me quam in aliis.

8. Secunda pars probatur, quia quando non speratur fructus, ne quidem teneor corripere peccantem formaliter, quia correptio esset inutilis. Nota tamen fructum huius correptionis non esse spectandum ex sola emendatione eius, qui corripitur, sed quandoque etiam ex aliis rebus. Hinc præsertim superior peccatis tenetur eum corripere etiam aliquando cum peccat ex inuincibili, siue probabili ignorantia, adeo-

que excusante à culpa, etiam si vix vlla sit spes emendationis, ne is, qui sibi non omnino certo peccabat suam actionem esse licitam, idè quæ minus audacter minùque frequenter eam exerceret, videretur superiorem eam non reprehendere, crederet ipsam hanc approbare, atque ita audacius eam faceret, & postea difficillimè posset de veritate instructi. Quòd maximè locum habet in eo, qui habet solum probabilem opinionem, quod sua actio sit licita; aut quando eius ignorantia non potest dici esse inuincibilis, quod in ignorantia iuris communiter accidit. Secundò, quando ex opere ita ignoranter committit quod aliqui vident aliquem coram superiore talia facientem, nec ab eo corripitur; facile enim sibi petunt superiorem ea approbare.

9. Ex quibus patet: superiorem ferè semper teneri tales corripere, præsertim quando coram alio peccat; et si probabilis putet talem sua correptione non emendandum; quia aliis grauius alio noceret, quos, illum non corripiendo, scandalizaret. Hinc sanctus Paulus Actor. 20. Ephesus ait: Quapropter confessor vos hodierna die, quia mundum iam à sanguine omnium; non enim subterfugi, qui minus annunciatem omne consilium Dei verbis. Vbi insinuat, se non futurum mundum à sanguine sine interitu eorum, si eos quiquam cessasset. Idè oportet dicendum de priuato, quando correptio necessaria est ad vitandum scandalum, aut graue malum allicere tertij. Et hæc omnia docet Coninch. de Charitat. disput. 28. dub. 4. num. 38. & seq. cui adde Callum Palaum num. 1. tract. 6. disputat. 3. puncti. 4. numer. 4. Vide etiam Villalobos in summa tom. 2. tract. 2. disp. cul. 4. per totam.

10. Nota etiam quòd laborantem inuincibili ignorantia facti, & idè peccantem, præsertim contra ius diuinum vel naturæ, vt si contrahat cum cognata, teneor monere, si sine vilo incommodo id facere possim, & speretur emendatio; si verò hæc non speretur, aut si graua incommoda timeantur, teneor tacere: et si Superior sim, modò absit scandalum.

11. Dixi, præsertim quando peccat contra ius diuinum, vel naturæ, quia si tantum peccet contra ius humanum, vt si ignorans esse feriam sextam, solus, siue ita vt alij inde nequeant scandalizari, comedat carnes, cum illa comestio per se non dedecet humanam naturam, & materialis illa violatio iuris humani sit parui momenti, aut parum aut vix obligat proximum ab eo facto auertere, maxime si vel leuem aliquam rationem habeam cor illi non faciam. Ita Bañez 2. 2. question. 33. articulo 2. dub. 3. conclus. quarta & 5. & Nauarr. capit. 24. numero 12. Superior tamen præ aliis facilis obligatur, vt talem moneat; quique etiam tenetur in casu scandali.

12. Sed non deseram hic adnotare Callum Palaum ubi supra docere plures Doctores hanc opinionem, vt vilius est admittere tantum in iure diuino, naturali, non autem in ignorantia iuris positij; verum ipse putat eandem esse rationem de vtroque iure, scilicet reuerentia legis, & transgressio materialis illius, & malitia ignorantia, idè de omnibus asserit adesse obligationem monendi, & corrigendi: sed stando in nostra sententia, reliquos casus practicabiles adducendos esse puto.